

5. ทดสอบความเข้าใจด้วยการตอบคำถามสั้น ๆ เกี่ยวกับประเด็นของเรื่องและใจความสำคัญของเรื่อง

6. เรียบเรียงใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเอง ที่เห็นว่าจะทำให้เข้าใจเรื่องได้ถูกต้องที่สุด โดยอาจให้รายละเอียดที่จำเป็นของใจความเพิ่มเติมเพื่อให้ได้เนื้อความที่สมบูรณ์

7. วิเคราะห์ข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ที่อยู่ในบทความ และความคิดเห็นที่ผู้เขียนแสดงออกมานั้นถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใด รวมทั้งวิเคราะห์เจตนาและจุดประสงค์ในการเขียนบทความของผู้เขียนด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการอ่านบทความ ผู้วิจัยเห็นว่าควรเลือกบทความที่มีเนื้อความไม่ยาวมากนัก จากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีสาระความรู้เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมาให้นักเรียนได้ฝึกอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยยึดหลักในการอ่านดังกล่าวข้างต้นก็จะช่วยให้นักเรียนรู้หลักการอ่านและเข้าใจเรื่องที่มีลักษณะเป็นบทความได้ดียิ่งขึ้น

สารคดี (Feature)

สารคดี หมายถึง งานเขียนร้อยแก้วที่ยึดเรื่องราวจากความจริง นำมาเขียนเพื่อบ่งแสดงความรู้ ความจริง ธรรมชาติ ความคิดหลัก ด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสานในการถ่ายทอดด้วยการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่านเพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา (ถวัลย์ มาศจรัส, 2534, หน้า 2)

สารคดีจะเสนอความรู้หรือข้อเท็จจริงซึ่งน่าสนใจแก่ผู้อ่าน โดยใช้กลวิธีการแต่งที่อ่านได้อย่างสนุกเพลิดเพลินอารมณ์ด้วย สารคดีแตกต่างจากงานเขียนประเภทคำราตรตรงที่ไม่ได้มุ่งเสนอความรู้ทางวิชาการอย่างตรงไปตรงมาและแห้งแล้ง แต่จะเลือกเสนอข้อมูลที่กำลังอยู่ในความสนใจหรือน่าสนใจเป็นพิเศษ แล้วปรุงแต่งด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะสละสลวย มีการดำเนินเรื่องที่เข้าใจให้ติดตาม นิยมใช้ภาพประกอบเรื่องที่กลมกลืน สวยงามและชัดเจน

สารคดีแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

1. สารคดีท่องเที่ยว คืองานเขียนที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจการท่องเที่ยว เช่น ลักษณะท้องถิ่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การคมนาคม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ ที่จะให้ผู้อ่านใช้เป็นคู่มือการเดินทางท่องเที่ยวได้

2. สารคดีชีวประวัติ เป็นสารคดีที่มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลและอาชีพที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบุคคลเหล่านั้นเป็นบทเรียนสำหรับตนเองหรือเพื่อประโยชน์สำหรับสังคมส่วนรวม

3. สารคดีรายงานพิเศษ คือสารคดีที่เรียกว่า “สตู๊ป” เป็นสารคดีขนาดยาวที่มุ่งติดตามค้นหาความรู้จากปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ในเรื่องที่ประชาชนสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับในเชิงข่าวหรือเป็นการเสนอข้อมูลในแง่มุมแปลกใหม่ที่ผู้อ่านไม่ทราบมาก่อน โดยผู้เขียนจะออกไปหาคำตอบจากข้อมูลจริง ๆ ที่เกิดขึ้น แม้สารคดีรายงานพิเศษจะไม่จำกัดแนวเนื้อหาของเรื่อง แต่ก็มักเลือกเสนอเฉพาะสิ่งที่ทันสมัยอยู่ในความสนใจของผู้อ่านในขณะนั้นมากกว่าอย่างอื่น เพราะสามารถตอบสนองความต้องการอยากรู้ อยากเห็นเป็นพิเศษ

4. สารคดีวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมคือสารคดีที่ให้ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ความก้าวหน้าในโลก และปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังตื่นตัวกันอย่างกว้างขวางทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย ปัจจุบันมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว แต่กำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงเช่นกัน สารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นที่สนใจอย่างสูงมาก

5. สารคดีปกิณกะ คือสารคดีที่เสนอความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ขนาดสั้น ๆ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นเป็นลำดับเพราะสามารถรับรู้ได้ในเวลาอันรวดเร็วและไม่น่าเบื่อหน่าย ดังนั้นนอกจากจะพบสารคดีประเภทนี้ในสิ่งพิมพ์ทั่วไปแล้ว ปัจจุบันยังนิยมนำมาเสนอทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

การอ่านสารคดีอย่างเข้าใจ ผู้อ่านจะต้องสามารถจำแนกได้ว่าใจความสำคัญหรือแก่นของเรื่องคืออะไร ใจความสำคัญในแต่ละตอนคืออะไร และมีใจความขยายหรือใจความประกอบอะไรบ้าง ซึ่งใช้เป็นแนวทางการพิจารณาดังนี้

1. ชื่อเรื่อง เป็นจุดชี้แนะใจความสำคัญที่สุดของเรื่องได้ดีและรวดเร็วเพราะสารคดีทั่วไปมักตั้งชื่อเรื่องไม่ซับซ้อนและนิยมบอกสารสำคัญหรือเป้าหมายของผู้แต่งไว้อย่างตรงไปตรงมา

2. หัวข้อย่อย ในการแต่งสารคดีขนาดยาวมักนิยมแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ และใส่หัวข้อเรื่องกำกับไว้เอาไว้ด้วย ซึ่งแท้จริงคือประเด็นสำคัญของเรื่องในแต่ละตอนนั่นเอง ถ้าผู้ต้องการจับใจความสำคัญของเรื่องอย่างคร่าว ๆ และรวดเร็วอาจพิจารณาจากหัวข้อย่อยเหล่านั้น

3. การค้นหาแก่นของเรื่อง ในกรณีที่ชื่อเรื่องของสารคดีไม่สามารถชี้แนะใจความสำคัญของเรื่องได้หรือไม่มีการตั้งหัวข้อเรื่องย่อยสรุปสาระสำคัญในแต่ละตอนเอาไว้ ผู้อ่านจะต้องค้นหาแก่นของเรื่องหรือใจความสำคัญที่สุดของเรื่องเอง โดยพยายามจับประเด็นในแต่ละย่อหน้า แล้วนำประเด็นย่อยเหล่านั้นมาพิจารณาร่วมกันเพื่อสรุปหาแก่นเรื่องหรือใจความสำคัญที่สุดของเรื่องอีกครั้งหนึ่ง

แม้ว่าผู้แต่งสารคดีจะสามารถบอกใจความสำคัญไว้ได้ทั้งในตอนต้นเรื่อง ตอนท้ายเรื่อง หรือกระจายกันอยู่ตลอดเรื่อง แต่ที่นิยมแตกต่างกันมากที่สุดมักสรุปบอกเป้าหมายและสาระสำคัญที่สุดหรือแก่นของเรื่องไว้ในตอนท้ายอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นการเริ่มพิจารณาจากชื่อเรื่อง หัวข้อย่อ ในเรื่องและสรุปท้ายเรื่อง จึงจะช่วยให้จับใจความสำคัญของสารคดีได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การอ่านละเอียดทั้งเรื่อง แม้จะมีข้อสังเกตและแนวทางในการอ่านจับใจความสำคัญของสารคดีให้ได้อย่างรวดเร็วอยู่หลายประการ แต่ถ้าจะอ่านสารคดีให้มีอรรถรส คือได้ทั้งสาระประโยชน์และความเพลิดเพลิน ควรอ่านอย่างละเอียดทั้งเรื่อง จะทำให้สามารถจับใจความสารคดีได้อย่างสมบูรณ์ (แววมยุรา เหมือนนิล, 2538, หน้า 94 – 105)

นอกจากนี้ การอ่านสารคดียังต้องใช้ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และวินิจสารด้วย ซึ่งผู้อ่านต้องใช้ความคิดมากขึ้นเพื่อจับใจความให้ได้ว่าผู้เขียนสื่อความหมายอะไรออกมาบ้าง แสดงเจตนาหรือความรู้สึกทำนองใดซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้เขียนได้

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสอนอ่านสารคดี ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนได้อ่านสารคดีสั้นที่หลากหลายสาระความรู้ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน เพื่อความเข้าใจ

เรื่องสั้น

เรื่องสั้น หมายถึง ร้อยแก้วที่มีองค์ประกอบด้วยโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา เรื่องสั้นที่สมบูรณ์ควรประกอบด้วยโครงเรื่อง แก่นของเรื่องมีประการเดียวใช้เวลาและสถานที่ (ฉาก) น้อย ตัวละครน้อย และมีปริมาณคำประมาณ 4,000 – 5,000 คำ

เรื่องสั้นเป็นบทประพันธ์ร้อยแก้วที่มีเนื้อเรื่องเกิดจากการสมมติ โดยนักประพันธ์เป็นคนผูกเรื่องขึ้นจากชีวิต โดยให้เป็นเรื่องชีวิตที่มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ตัวละครต้องต่อสู้ ต้องแก้ปัญหาและแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ต่อเหตุการณ์นั้น และแสดงนิสัยต่าง ๆ ออกมาตามอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น รัก เกลียด โกรธ อิจฉา พยาบาท และอารมณ์ที่แอบแฝง เช่น น้อยใจ ซอซำใจ กระดากอาย เกรงกลัว เป็นต้น

เรื่องสั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีแนวคิดที่สำคัญหรือแก่นของเรื่อง (Theme) มีโครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร ฉากและสถานการณ์หรือปฏิบัติการที่ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปได้ และจุดสุดยอด (Climax)

การอ่านงานเขียนประเภทเรื่องสั้นผู้อ่านต้องใช้วิธีอ่านในเชิงวิเคราะห์ทั้งด้านเนื้อหา และกลวิธีที่นักประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเรื่อง

1. การวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหา ควรพิจารณาในประเด็นเหล่านี้ คือ

1.1 แนวคิดของเรื่องหรือแก่นของเรื่อง (Theme) ปกติผู้อ่านมักจะจับแนวคิดเมื่อผู้อ่านอ่านเรื่องนั้น ๆ จบไปแล้ว โดยเห็นว่าอะไรคือแนวคิดสำคัญที่ผู้ประพันธ์นำไปผูกเรื่อง

1.2 โครงเรื่อง (Plot) หมายถึง เหตุการณ์หรือปฏิบัติการที่ตัวละครมาพบกันแล้วทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นตาม

1.3 เนื้อเรื่อง คือ เรื่องราวที่ดำเนินไปตามพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร โดยเกี่ยวข้องกับฉากหรือ สถานที่ อันทำให้โครงเรื่องสมบูรณ์

1.4 ลักษณะนิสัยของตัวละครโดยพิจารณาว่าตัวละครสำคัญแก่นเนื้อเรื่อง ตัวใดทำให้ตัวละครมีรสชาติมากขึ้น แต่ละตัวมีลักษณะอย่างไร

1.5 ฉากเป็นการบรรยายบรรยากาศของเรื่อง อาจพิจารณาเข้าเป็นเนื้อเรื่องหรือกลวิธีในการประพันธ์ก็ได้

1.6 ทศนคติหรือปรัชญาของผู้ประพันธ์เป็นสิ่งที่จับยาก การพิจารณาอาศัยจากคำพูดของตัวละคร จากการบรรยายความรู้สึกลึกซึ้งของตัวละครว่าผู้แต่งมีความคิดเห็นต่อโลกและชีวิตอย่างไร

2. การวิเคราะห์ด้านกลวิธีในการเขียนที่นักประพันธ์ใช้ ผู้อ่านควรพิจารณาจากเนื้อเรื่อง เกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง การนำเสนอเรื่อง การเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง ให้อ่านว่าวิธีนั้น ๆ มีผลต่อการอ่านอย่างไร

2.1 กลวิธีการดำเนินเรื่อง อาจจะดำเนินเรื่องไปตามปฏิทินหรือย้อนเวลามายังในปัจจุบันก็ได้ หรือดำเนินเรื่องสลับไปสลับมา จากเหตุการณ์ปัจจุบันแล้วไปยังเหตุการณ์ในอดีต

2.2 กลวิธีการนำเสนอเรื่อง ผู้ประพันธ์อาจจะใช้การบรรยายเอง หรือให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งบรรยายให้ฟัง โดยใช้สรรพนามว่า “ข้าพเจ้า ผม ดิฉัน”

2.3 กลวิธีในการเปิดเรื่อง อาจเป็นการบรรยายพฤติกรรมของตัวละคร การบรรยายตัวละคร หรือเปิดเรื่องโดยการพรรณนาฉากและตัวละคร หรือเปิดเรื่องโดยการสนทนา

2.4 กลวิธีในการปิดเรื่อง อาจปิดโดยการบรรยายพฤติกรรมปิดเรื่องโดยการแสดงแนวคิด (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2529, หน้า 140 – 151 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2540, หน้า 79 - 84)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนอ่านเรื่องสั้น ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนควรสอนอ่านโดยอาศัยหลักการอ่านเพื่อความบันเทิง ดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านคร่าว ๆ เพื่อสำรวจคร่าว ๆ เพื่อสำรวจเนื้อเรื่องว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะอย่างไร

2. ลงมืออ่านอย่างรวดเร็วโดยจับสายตาทีละ 2-3 บรรทัด อ่านข้ามข้อความบางตอนที่
ไม่สำคัญ เมื่ออ่านจบควรถามตนเองว่าเรื่องที่อ่านนั้นมีแนวคิดหรือแก่นของเรื่องอย่างไร
เหตุการณ์นี้เกิดที่ไหน มีใครเป็นตัวละครบ้าง มีลักษณะนิสัยอย่างไร และเรื่องนี้จบอย่างไร
แล้วตอบคำถามที่ตั้งไว้ ถ้าตอบคำถามไม่ได้ให้อ่านซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

3. วิเคราะห์กลวิธีการเขียน ว่ามีการเปิดเรื่องอย่างไร ดำเนินเรื่องอย่างไรและปิดเรื่อง
อย่างไร ภาษาที่ใช้มีความสมจริงหรือไม่

4. พิจารณาว่าในความบันเทิงนั้นมีสาระ ข้อคิดหรือคติธรรมอะไรแฝงอยู่หรือไม่
แก่นสารนั้นเป็นประโยชน์ต่อใครในด้านไหนบ้าง

การอ่านโดยพิจารณาเช่นนี้ จะทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสจากการอ่านอย่างเต็มที่และ
ช่วยให้เป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยการอ่านที่ดี คือ อ่านแล้วมีการพินิจพิจารณาวิเคราะห์วิจารณ์ไป
พร้อมกัน ได้ประโยชน์ทั้งความบันเทิงและสร้างสรรค์ความคิดด้วย

ชุดการสอน

ชุดการสอน คือ การพัฒนาวิธีการเรียนการสอนหลาย ๆ ระบบ โดยนำเอาสื่อที่
สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาของแต่ละกิจกรรมมาจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นักการศึกษา
ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้หลายความหมาย เช่น ชุดการสอน (Instructional package)
เป็นสื่อประสมที่ได้จากระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง
และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
(ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2537, หน้า 117-118) ชุดการสอนเป็นการรวบรวมสื่อการเรียนสำเร็จรูป
เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองอย่างสะดวก เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (นิพนธ์
สุขปรีดี, 2525, หน้า 32) ชุดการสอนเป็นแผนการสอนที่ช่วยครูให้ได้รับความสะดวกในการสอน
และช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสำเร็จในการเรียนรู้ เป็นการจัดการโดยอาศัยวัตถุประสงค์และผลลัพธ์
ซึ่งในแง่การบริหารเรียกว่า MOR (Management by Objectives and Result) (เสาวนีย์ ลิกขาบัณฑิต,
2528, หน้า 291-292)

ชุดการสอน หมายถึง ชุดของสื่อประสม (Multi-media) ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและ
ประสบการณ์ในการเรียนแต่ละหน่วย โดยการนำวิธีการจัดระบบมาใช้ ทั้งนี้เพื่อช่วยในการเปลี่ยน
พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และช่วยให้การสอนของครู
ดำเนินไปโดยสะดวกและมีประสิทธิภาพ (กรองกาญจน์ อรุณรัตน์, 2536, หน้า 193)

จากความหมายของชุดการสอนดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุดการสอน คือ การนำสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างเข้ามามีบทบาทในการช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ และชุดการสอนจะต้องผลิตสื่อที่นำมาใช้ในการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้การสอนของครูสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539, หน้า 115 – 116) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่นำมาสู่ระบบการผลิตชุดการสอน 5 ประการ คือ

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษาได้นำจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือ ความสามารถด้านสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ วิธีการที่เหมาะสมที่สุด คือการจัดการเรียนการสอนรายบุคคลหรือการจัดการสอนตามเอกัตภาพการศึกษาโดยเสรี การศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งล้วนแต่เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอนจากเดิมที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางมาจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนด้วยการใช้ความรู้จากสื่อการสอนต่าง ๆ ซึ่งจัดให้ตรงกับเนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนวิชาต่าง ๆ โดยนิยมจัดในรูปชุดการสอน การเรียนด้วยวิธีนี้ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด ส่วนอีกสองในสามของเนื้อหาทั้งหมดผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากสิ่งที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ในรูปของชุดการสอน และที่ผู้สอนชี้แหล่งและชี้ทางให้

แนวคิดที่ 3 การใช้โสตทัศนูปกรณ์ ในรูปแบบการจัดระบบ การใช้สื่อการสอนหลายอย่างมาช่วยในการสอนให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนแทนการใช้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่เด็กอยู่ตลอดเวลา แนวทางใหม่จึงเป็นการผลิตสื่อการสอนแบบสื่อประสมให้เป็นชุดการสอน

แนวคิดที่ 4 ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับสภาพแวดล้อม เดิมนักเรียนเป็นฝ่ายรับรู้จากครูเท่านั้น แทบไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อน ๆ และครู นักเรียนขาดทักษะการแสดงออกและการทำงานเป็นกลุ่ม จึงได้เอาระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนำมาสู่การผลิตสื่อออกมาในรูปชุดการสอน

แนวคิดที่ 5 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ในการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

1. ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง
2. ได้ทราบการตัดสินใจหรือการทำงานของตนถูกหรือผิดทันที
3. มีการเสริมแรงทางบวกที่ทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือคิดถูก อันจะทำให้พฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต
4. ได้ค่อยเรียนที่ละขั้นตอนตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเอง โดยไม่มีการบังคับ

แนวความคิดที่สำคัญที่นำมาสู่การผลิตชุดการสอนดังกล่าวของชัยยงค์ พรหมวงศ์ สอดคล้องกับ สุนันท์ สังข์อ่อง (2526, หน้า 134) ที่กล่าวถึงแนวคิดที่ผลิตชุดการสอนคือ

1. เนื่องจากนักเรียนมีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน การที่จะสอนนักเรียนด้วยวิธีการแบบเดิมจึงไม่อาจสนองความต้องการของผู้เรียนได้
2. ปัจจุบันนี้การให้การศึกษาได้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน ไม่ใช่เน้นที่ครูเป็นศูนย์กลาง
3. การใช้โสตทัศนูปกรณ์ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นในรูปสื่อการสอน
4. ปฏิกริยาพันธ์ (Interaction) ของครูและนักเรียนต่างไปจากเดิม ครูทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก และช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการ
5. กระบวนการเรียนการสอนยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาสนับสนุน เช่น การให้แรงเสริม การเรียนรู้ตามลำดับขั้น และการถ่ายโยงการเรียนรู้

จากแนวคิดที่สำคัญที่จะนำไปสู่การผลิตชุดการสอนสรุปได้ว่า การสร้างชุดการสอนนั้นต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ ความถนัด นอกจากนี้ยังคำนึงถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โสตทัศนูปกรณ์ และปริมาณผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องใช้วิธีการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางเปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ต้องจัดผลิตสื่อ อุปกรณ์ วิธีสอนแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อประสมต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมสื่อการสอนต่าง ๆ และให้นักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการเรียนที่ตั้งไว้

จิตวิทยาการสร้างชุดการสอน

จิตวิทยาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนและแนวคิดในการผลิตชุดการสอนนั้นมีด้วยกันหลายทฤษฎีที่นำมาใช้กับการผลิตชุดการสอน

ธอร์นไคค์ เป็นนักจิตวิทยาผู้ให้กำเนิดทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย คือทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectioned theory) ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไคค์ เน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับสิ่งที่ตอบสนอง ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่มนุษย์หรือสัตว์ได้เลือกเอาปฏิกิริยาตอบสนองที่ถูกต้องมาเชื่อมกับสิ่งเร้า (บุญเกื้อ กวรวาเวช, 2530, หน้า 30-31) โดยอาศัยการเรียนรู้ 3 กฎ คือ

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) กฎนี้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ถ้าร่างกายเกิดความพร้อมแล้วได้กระทำการย่อมเกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าไม่เกิดความพร้อมที่จะทำแล้ว ถูกบังคับให้กระทำจะทำให้กระทำทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ
2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้องโดยการฝึกหัดกระทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร
3. กฎแห่งผล (Law of effect) กฎนี้กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วถ้าได้รับผลพึงพอใจ ย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไปอีกแต่ ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ก็ไม่อยากจะเรียนรู้หรือเกิดความเบื่อหน่าย

สาโรจน์ แฟงยัง (2529, หน้า 9-11) สรุปว่าจากทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไคค์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อการสอน ไดนามีแนวคิดดังนี้

1. คำนึงถึงผู้เรียนในด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ผลิตสื่อจะต้องคำนึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ รวมไปถึงความแตกต่างในด้านอื่น ๆ อีกประการ เช่น ความสามารถ สติ ปัญญา ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ฯลฯ
2. การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อ จะต้องนำสื่อการสอนหลาย ๆ แบบมาใช้และสื่อดังกล่าวอันประกอบขึ้นด้วย วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการจะต้องสามารถให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองโดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามเหมาะสม
3. ลักษณะของสื่อที่ผลิตจะต้องทราบผลย้อนกลับทันที (Immediate feedback) ไม่ว่าสื่อการสอนประเภทใดก็ตาม ถ้าสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ย้อนกลับไปยังผู้เรียนทันที จะทำให้เกิดผลการเรียนรู้สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ

แนวคิดในการเลือกสื่อการสอน โดยประยุกต์จากทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไคค์

1. สื่อการสอนนั้น ๆ เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การสอนหรือเป้าหมายของผู้เรียนเพียงใด
2. สื่อการสอนนั้น ๆ เน้นการให้ผู้เรียนได้คิด ตอบสนอง อภิปรายและศึกษาค้นคว้ามากน้อยเพียงไร

3. สื่อการสอนนั้นๆ มีประโยชน์ต่อหน่วยการสอนและมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือให้ประสบการณ์เฉพาะแก่ผู้เรียนหรือไม่

4. สื่อการสอนนั้นๆ สร้างเนื้อหาที่ใช้เป็นสื่อหมายในตัว สื่อการสอนเป็นประโยชน์และมีความสำคัญกับตัวผู้เรียนในชุมชน และสังคมมากน้อยเพียงใด

5. สื่อการสอนนั้นเสนอแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันหรือไม่

6. สื่อการสอนนั้นดึงดูดความสนใจต่อผู้ใช้หรือผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด

7. สื่อการสอนนั้นมีความเชื่อมั่นได้หรือไม่ (มีความแน่นอน เทียบตรง ทันสมัย)

8. สื่อการสอนนั้นมีคุณภาพด้านเทคนิคดีมากน้อย เช่น ภาพประกอบชัดเจน ใช้สีพเหมาะสม เป็นที่น่าพอใจหรือไม่

9. สื่อการสอนนั้นเหมาะสมกับเวลาและสามารถใช้กับห้องเรียนในลักษณะใด

10. สื่อการสอนนั้นได้รับการทดสอบ หรือทำการทดลองใช้มาก่อนหรือไม่ หากมีการทดลองใช้มาแล้ว องค์ประกอบต่าง ๆ ในสถานการณ์ของการทดลองมีรายละเอียดอย่างไร

สกินเนอร์ นักจิตวิทยาได้รวมเอาแนวความคิดทางจิตวิทยาทฤษฎี S – R ของธอร์นไดค์ และทฤษฎีพฤติกรรมของวัตสัน มาตั้งเป็นทฤษฎีใหม่ เรียกว่า ทฤษฎีวางเงื่อนไข (Conditioning) ซึ่งกล่าวว่า “การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง อัตราความเข้มแข็งของการตอบสนองจะมีโอกาสสูงขึ้น” และ “กระบวนการเรียนทั้งหมดควรแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ และในแต่ละขั้นตอนย่อย ๆ เหล่านั้นควรมีการเสริมแรงให้สอดคล้องกับความสำเร็จของผู้เรียน และในทางตรงข้ามควรมีการเสริมแรงให้น้อยที่สุด สำหรับในกรณีที่ผู้เรียนทำผิดในแต่ละขั้นตอนซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อการสอนโดยคำนึงถึง (สาโรจน์ แ่งยัง, 2529, หน้า 12)

1. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2. การทราบผลทันที

3. การได้รับความสำเร็จ

4. การเรียนรู้ทีละขั้นด้วยตนเอง

ดังนั้นการออกแบบหรือการผลิตก็ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยมีการจัดลำดับขั้นตอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการเสริมแรงในแต่ละขั้นตอน

หลักการของสกินเนอร์ ที่นำมาใช้ประโยชน์การสร้างชุดการสอนพอสรุปได้ดังนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2524, หน้า 25-49)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการกระทำ (Operant conditioning) เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งสืบเนื่องมาจากสิ่งเร้า เช่น เมื่อนักเรียนศึกษาบทเรียนด้วยความตั้งใจ จนเกิดความเข้าใจบทเรียนแล้ว จะสามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง จนได้รับคำชมเชย

อยู่เสมอ ดังนั้นในการศึกษาบทเรียนทุกครั้ง นักเรียนจะตั้งใจเรียนเพื่อคำถามได้ถูกต้องและได้รับคำชมเชยอีก เป็นต้น

2. การเสริมแรง (Reinforcement) การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก ซึ่งถ้าผลจากการกระทำนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจเรียกว่า ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcer) ส่วนผลจากการกระทำที่ทำให้ผู้เรียนไม่พอใจเรียกว่า ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcer)

3. การเสริมแรงทันทีทันใด (Immediacy of reinforcer) หมายถึง การที่อินทรีย์ได้รับสิ่งพึงพอใจหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วทันที เช่น นักเรียนสามารถทราบคำตอบที่ถูกต้องทันที หลังจากลงมือเขียนคำตอบลงในช่องคำตอบเสร็จสิ้นแล้ว เป็นต้น

4. สามารถแยกแยะสภาพของสิ่งเร้าได้ (Stimulus discrimination) โดยการที่นักเรียนรู้ว่าในสถานการณ์แบบใดจะได้รับการตอบสนองอย่างไร ซึ่งสภาพของสิ่งเร้าจะทำหน้าที่เป็นตัวสัญญาณบอกให้นักเรียนรู้ว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไรออกมา เช่น นักเรียนจะเขียนคำตอบลงในช่องคำตอบเมื่อแน่ใจว่าได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องและได้รับคำชมเชย เป็นต้น

5. การหยุดยั้ง (Extinction) หมายถึง การหยุดให้มีการเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เคยได้รับการเสริมแรงอยู่แล้ว เช่น เมื่อนักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนจากชุดการสอนอยู่เสมอจะสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องทุกครั้งซึ่งได้รับการเสริมแรงทางบวก ทำให้มีความภาคภูมิใจและตั้งใจที่จะศึกษาบทเรียนต่อไปแต่ปรากฏว่า บทเรียนตอนใดตอนหนึ่งที่ผู้สร้างเสนอบทเรียนขาดความต่อเนื่องหรือยากจนเกินไป แม้ว่านักเรียนจะพยายามตั้งใจศึกษาบทเรียนสักเพียงใดก็ไม่สามารถทำความเข้าใจได้ จึงทำกิจกรรมในบทเรียนไม่ถูกต้องเหมือนเช่นที่เคยทำ ในที่สุดนักเรียนก็เกิดความท้อถอย และไม่พยายามที่จะศึกษาบทเรียนต่อไป ทั้งนี้เพราะตอบคำถามได้ไม่ถูกต้อง และไม่ได้รับคำชมเชยอีก เป็นต้น

ส่วนทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการของเปียเจต์ (Piaget) เชื่อว่า กิจกรรมต่าง ๆ ทางกล้ามเนื้อและกลไกทั้งหลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติทางสมอง ความเจริญงอกงามทางความคิด และสติปัญญานั้น เป็นผลมาจากปะทะสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อม ความคิดทั้งหลายจะเหมือนกันกับการพัฒนาทางร่างกาย ซึ่งต่างจะค่อยเจริญเติบโตไปเรื่อย ๆ ถึงขีดสุดวัยรุ่น ทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งกล่าวว่าการพัฒนาทางสติปัญญามีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensory - motor stage) เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กจะพัฒนาทางกายโดยอัตโนมัติ ยังไม่ใช้สติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre – operational stage) เริ่มตั้งแต่ 18 เดือน ถึง 7 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของ แต่ไม่สามารถคิดย้อนกลับและรับความคิดของคนอื่นได้ในขั้นนี้ เด็กจะรู้เรื่องภาษาได้ดี

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการรูปธรรม (Concrete operational stage) เริ่มจาก 8 ขวบถึง 12 ขวบ เด็กจะเรียนรู้จากกิจกรรมการกระทำและปฏิบัติได้สามารถคิดย้อนกลับและรับความคิดจากผู้อื่นได้ การเรียนรู้ของเด็กในขั้นนี้ต้องอาศัยรูปธรรมจับต้องได้ มองเห็นได้ ยังไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการนามธรรม (Formal operational stage) จากอายุ 12 ขวบจนพ้นวัยรุ่น เด็กสามารถใช้ความคิดอย่างเป็นเหตุผลและหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

จากพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์ จะเห็นได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นยิ่งในการจัดการเรียนการสอนเพราะจากแนวคิดของเปียเจต์นั้น ความเจริญงอกงามทางสติปัญญาเป็นผลมาจากการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการที่เด็กจะเรียนได้ผลดี มีความงอกงามทางสติปัญญาส่วนหนึ่ง ย่อมเกิดจากการได้รับสภาพสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนที่ดี นั่นคือการเรียนการสอนที่ครูไม่ได้ใช้วิธีการสอนแบบยัดเยียดเป็นศูนย์กลาง แต่ควรจะต้องเป็นการเรียนการสอนที่ครูเตรียมสื่อการเรียนต่าง ๆ เพื่อให้เนื้อหาบทเรียนมีความเป็นรูปธรรม ง่ายต่อการเรียนรู้มากที่สุด และให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ โดยการลงมือด้วยตนเองมากที่สุด

(Learning by doing)

ประเภทของชุดการสอน

วิชย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 185-186) บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530, หน้า 69-71) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539, หน้า 114) ได้แบ่งชุดการสอนตามลักษณะการใช้ไว้ 4 ประเภท

1. ชุดการสอนประกอบการบรรยาย เป็นชุดการสอนสำหรับผู้สอนใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนส่วนมากได้รู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้น้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น โดยการใช้สื่อการสอนที่มีอยู่ในชุดการสอนมาใช้นำเสนอเนื้อหามากขึ้น สื่อที่นำมาใช้จะต้องให้ผู้เรียนได้เห็นทุกคน เช่น สไลด์ รูปภาพ

2. ชุดการเรียนแบบกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 5 -7 คน โดยใช้สื่อการสอนที่บรรจุไว้ในแต่ละชุด โดยมุ่งทักษะในเนื้อหาที่เรียน และให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน

3. ชุติการสอนตามเอกกัฒภาพหรือชุติการสอนรายบุคคลหรือชุติการสอนสำหรับตนเอง รายบุคคล โดยนักเรียนต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมุ่งให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง ชุติการสอนนี้อาจจัดอยู่ในรูปหน่วยการสอนย่อยก็ได้

4. ชุติการสอนทางไกล เป็นชุติการสอนที่ผู้สอนกับนักเรียนอยู่ต่างถิ่นต่างเวลากัน มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ กระจายเสียง

จากนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงประเภทของชุติการสอนนั้นผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า ชุติการสอนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะการใช้

1. ชุติการสอนสำหรับครู หรือชุติการสอนประกอบการบรรยาย เป็นสื่อการสอนขนาดใหญ่ประกอบการบรรยาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นบ้าง

2. ชุติการสอนประเภทกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุติการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนภายในกลุ่ม โดยครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก

3. ชุติการสอนรายบุคคล เป็นชุติการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ผู้เรียนต้องฝึกการพึ่งตนเองและทำให้เกิดความภูมิใจในการเรียน

องค์ประกอบของชุติการสอน

องค์ประกอบของชุติการสอนมีความสำคัญมากต่อการสร้างชุติการสอน เพราะจะทำให้ผู้ผลิตชุติการสอนมีแนวโน้มในการผลิต การใช้ และการปรับปรุงชุติการสอนเพื่อจะทำให้ชุติการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีนักการศึกษากล่าวถึงองค์ประกอบของชุติการสอนไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 186-189) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุติการสอนไว้ 6 ส่วน คือ

1. หัวเรื่อง คือการแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นหน่วยย่อย แต่ละหน่วยแบ่งออกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลึกซึ้ง มุ่งเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้

2. คู่มือในการสร้างชุติการสอน เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้สร้างชุติการสอนจะต้องศึกษาก่อนที่จะใช้ชุติการสอนจากคู่มือครูให้เข้าใจก่อนเป็นครั้งแรก จะทำให้ชุติการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะคู่มือครูประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ต่อไปนี้

2.1 คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ชุติการสอน เพื่อสะดวกสำหรับผู้ที่จะนำชุติการสอนไปใช้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

2.2 สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน ส่วนมากจะบอกถึงสิ่งที่มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่บรรจุไว้ในชุติการสอน หรือมีการเน่าเปื่อย สิ่งที่เปราะแตกง่าย หรือสิ่งที่ใช้ร่วมกับคนอื่น ซึ่งเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพงที่โรงเรียนจัดเก็บไว้ที่ศูนย์วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

2.3 บทบาทนักเรียน เสนอแนะว่านักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการเรียนอย่างไรบ้าง

2.4 การจัดเรียน

2.5 แผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

2.5.1 หัวข้อเรื่อง กำหนดเวลาเรียน จำนวนนักเรียน

2.5.2 เนื้อหาสาระอย่างย่อ

2.5.3 ความคิดรวบยอดหรือหลักการเรียนที่มุ่งเน้น

2.5.4 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.5.5 สื่อการเรียน

2.5.6 กิจกรรมการเรียน

2.5.7 การประเมินผล

3. วัสดุประกอบการเรียน ได้แก่ สิ่งของหรือข้อมูลต่างๆ ที่จะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า เช่น ตำรา เอกสาร บทคัดย่อ รูปภาพ วัสดุ เป็นต้น

4. บัตรงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุดการสอนแบบกลุ่มหรือแบบศูนย์การเรียน บัตรงานนี้อาจจะเป็นกระดาษแข็งหรืออ่อนตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

4.1 ชื่อบัตร กลุ่ม หัวเรื่อง

4.2 คำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง

4.3 กิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของการเรียน

5. กิจกรรมสำรอง จำเป็นสำหรับชุดการสอนแบบกลุ่มที่ทำได้เสร็จก่อนคนอื่นให้มีกิจกรรมอย่างอื่นทำ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กว้างขวางและลึกซึ้ง ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย หรืออาจก่อปัญหาทางวินัยในชั้นขึ้น

6. ขนาดรูปแบบของชุดการสอน ชุดการสอนไม่ควรใหญ่หรือเล็กเกินไป ควรจัดให้มีขนาดพอเหมาะ เพื่อความสะดวกในการเก็บรักษาและนำไปใช้ หน้ากล่องหรือซองควรระบุดังนี้

6.1 ชุดการสอนที่.....

6.2 วิชา.....

6.3 เรื่อง.....

6.4 ชั้น.....

ฉลอง ทับศรี (2521, หน้า 57 – 79) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการสอนไว้ 3 รูปแบบดังนี้คือ

1. รูปแบบชุดการสอนของ ดวน (Duan) มีองค์ประกอบของชุดการสอนไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้คือ

- 1.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะต้องเรียน
- 1.2 การบรรยายเนื้อหา
- 1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 1.4 การเลือกกิจกรรมการเรียน
- 1.5 การวางกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดทัศนคติ
- 1.6 เครื่องมือวัดผล
- 1.7 คู่มือครู

2. รูปแบบชุดการสอนของ กอร์ดอน (Gordon) มีองค์ประกอบของการสอนอยู่ 7 ประการด้วยกัน

- 2.1 หลักการและเหตุผล จะช่วยอธิบายความสำคัญของชุดการสอนและช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถ่องแท้ถึงความคาดหวังของหลักสูตร
- 2.2 จุดมุ่งหมายในการเรียน จะเป็นส่วนช่วยในการวางโครงสร้างของชุดการสอน และจะช่วยเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.3 กำหนดความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะต้องมีการกำหนดพื้นฐานที่ผู้เรียนจะต้องมีมาก่อน
- 2.4 การประเมินผลเบื้องต้น ทำเพื่อจะได้ทราบความสามารถของผู้เรียนก่อนที่จะเรียนและเป็นเครื่องมือของการเรียนภายหลัง
- 2.5 กิจกรรมการเรียน หมายถึง งานที่ผู้เรียนทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้
- 2.6 การประเมินผลหลังเรียน เพื่อทราบผลการเรียนและนำไปปรับปรุงแก้ไข
- 2.7 การเรียนซ่อมเสริม ส่วนนี้อาจกำหนดไว้ในบทเรียนหรือไม่ก็ได้

3. รูปแบบชุดการสอนของ จอห์นสัน (Johnson) ได้วางองค์ประกอบของชุดการสอนไว้ 3 ประการ คือ

- 3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางของผู้เรียน (Ends)
- 3.2 กำหนดวิถีทางของการเรียน (Means)
- 3.3 การทบทวนปรับปรุง (Revision)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537, หน้า 120-121) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุดการสอนออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. คู่มือสำหรับครูผู้ใช้ชุดการสอน คำชี้แจงชุดการสอนแต่ละชุด และคู่มือนักเรียนที่ต้องเรียนจากชุดการสอน
2. เนื้อหาสาระและสื่อ โดยจัดให้อยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสม และกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มและรายบุคคลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. การประเมินผล ซึ่งมีแบบประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน นอกจากนั้นระหว่าง
4. การเรียนก็จะมีประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน นอกจากนั้นระหว่างการเรียนก็จะมีประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงาน การค้นคว้า และผลของการเรียนรู้ในรูปแบบสอบถามต่าง ๆ

ขั้นตอนการผลิตชุดการสอน

การผลิตชุดการสอนมีลำดับขั้นตอนที่ต้องดำเนินการ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเนื้อหาที่จะทำชุดการสอน โดยศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาอย่างละเอียดว่าจะมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้อะไรบ้างแก่ผู้เรียน แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ ให้แต่ละหน่วยมีหัวข้อย่อย ๆ เพื่อให้ศึกษาเนื้อหาและจัดประสบการณ์ได้อย่างครอบคลุมเนื้อหา ในการแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ นั้น ควรจัดเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก
2. เมื่อศึกษาเนื้อหาและแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้แล้วได้แล้ว ให้พิจารณาอีกครั้งว่าจะทำชุดการสอนโดยคำนึงถึงหัวข้อว่า ผู้เรียนคือใคร จะให้อะไรกับผู้เรียน และควรจะทำได้อย่างไร
3. กำหนดหน่วยการเรียนการสอน โดยการประมาณเนื้อหาวิชาที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนตามชั่วโมงเรียนที่กำหนด โดยคำนึงว่าเป็นหน่วยที่น่าสนใจ น่าเรียนรู้ หาสื่อการสอนได้ง่าย
4. กำหนดความคิดรวบยอดและหลักการ จะต้องให้สอดคล้องกับหน่วย และหัวเรื่อง โดยสรุปแนวความคิด สาระ และหลักการที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวในการจัดเนื้อหา และกิจกรรมให้เกิดความสอดคล้องกัน
5. จุดประสงค์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอด กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งผู้เรียนสามารถแสดงออกมาให้เห็นภายหลังเมื่อเรียนจบเนื้อหาแต่ละเรื่องแล้ว ซึ่งผู้สอนสามารถวัดได้
6. การวิเคราะห์งาน นำจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อวิเคราะห์เพื่อหากิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสม
7. การเรียงลำดับกิจกรรมการเรียน เพื่อให้เกิดความประสานกลมกลืน ไม่เกิดความซ้ำซ้อนควรคำนึงถึงพฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียน

8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์และวิธีที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้นที่ครูจะต้องกระทำเพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้ โดยการจัดทำขึ้น จัดหา เมื่อครูได้เตรียมสื่อการสอนแต่ละเรื่องแล้วก็จัดสื่อเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ ก่อนนำไปทดลองใช้

9. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบว่าหลังการเรียนการสอนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ จะวัดได้โดยวิธีใดก็ได้ แต่ต้องวัดพฤติกรรมที่คาดหวังเป็นสำคัญ พยายามออกแบบการวัดผลให้ผู้เรียนวัดกันเองและตรวจคำตอบได้เอง

10. การทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม ควรนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงอย่างดีแล้ว จึงนำไปทดลองกับเด็กทั้งชั้นหรือกลุ่มใหญ่ โดยพิจารณา

10.1 ชุดการสอนนี้ต้องการความรู้เดิมของนักเรียนหรือไม่

10.2 การนำเข้าสู่บทเรียนของชุดการสอนนี้เหมาะสมหรือไม่

10.3 การประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสับสนกับผู้เรียนและดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่

10.4 การสรุปผลการเรียน เพื่อเป็นแนวทางไปสู่ความคิดรวบยอดหรือหลักการสำคัญของการเรียนรู้ในหน่วยนั้น ๆ ดีหรือไม่ และต้องตรวจปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไร

10.5 การประเมินผลหลังเรียน เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงนั้นให้มีความเชื่อมั่นได้มากน้อยแค่ไหนกับผู้เรียน (บุญเกื้อ วรรหาเวช, 2530, หน้า 72-75 และวิชัย วงษ์ใหญ่, 2525, 134 – 138)

ประโยชน์ของชุดการสอน

ชุดการสอนจัดเป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่งที่ได้รับคามนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการคือ

1. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล ผู้เรียนเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสมของแต่ละคน

2. ช่วยจัดปัญหาการขาดแคลนครู เพราะชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเพียงเล็กน้อย

3. ช่วยในการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำชุดการสอนไปใช้ทุกสถานการณ์และทุกเวลา

4. ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำมาใช้ได้ทันที

5. เป็นประโยชน์ในการสอนแบบศูนย์การเรียน

6. ช่วยให้ผู้วัดผลผู้เรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
8. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ
9. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเคารพนับถือความคิดเห็นของผู้อื่น (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2530, หน้า 84)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้ พวงแก้ว โครานนท์ (2530, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องแสดงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและทักษะทางวิชาการ รวมทั้งสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ เช่น ระดับสติปัญญา ความคิด การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการรายงานทั้งเขียนและพูด การทำงานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการทำการบ้านในแต่ละวิชา ซึ่งสอดคล้องกับ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530, หน้า 29) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า คือ คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพสมอง

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าใด ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 29)

1. ทำให้ทราบว่านักเรียนได้บรรลุเป้าหมายของการเรียนหรือไม่ นักเรียนมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบหรือดูความเจริญงอกงามของการเรียนรู้
2. เพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
3. เพื่อประเมินผล เพื่อดูความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

ประเภทของการทดสอบผลสัมฤทธิ์

1. การทดสอบแบบอิงกลุ่ม เป็นการทดสอบที่เกิดจากแนวความเชื่อในเรื่องความแตกต่างของบุคคล โดยถือว่าบุคคลมีความสามารถในการกระทำหรือปฏิบัติในเรื่องใด ๆ นั้นไม่เท่ากัน บางคนมีความสามารถเด่น บางคนมีความสามารถน้อย คนส่วนใหญ่มีความสามารถ

ปานกลาง การวัดแบบอิงกลุ่มจึงใช้ในการแยกกลุ่มและการจัดประเภทของกลุ่มคน ใช้ในการเรียงลำดับที่การเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนในด้านความถนัดของการเรียน ความสามารถทางด้านภาษา และความสามารถทางด้านวิชาการ การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงกลุ่มจะเป็นข้อสอบที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาการทั้งหมดเป็นส่วนใหญ่ ข้อสอบแต่ละข้อจะเป็นข้อสอบที่สามารถจำแนกนักเรียนได้และสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร การทดสอบแบบนี้ชี้ให้เห็นนักเรียนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบคะแนนกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน การแปลความหมายของคะแนนแบบนี้จะทำให้ครูทราบได้ว่านักเรียนแต่ละคนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม นั่นคือ คนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าจะได้คะแนนลดหลั่นลงมาตามลำดับ

2. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ เป็นการทดสอบที่ชี้แนะความเชื่อเรื่องการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ โดยพยายามส่งเสริมผู้เรียนทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเรียน นักเรียนทุกคนควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้ถึงขีดสูงสุดของแต่ละคน การวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงเกณฑ์ ใช้ในการวัดว่านักเรียนแต่ละคนมีความก้าวหน้าหรือเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการวิชาเพียงใด เป็นการประเมินความรู้และทักษะที่นักเรียนได้มีการพัฒนาขึ้นในแต่ละสาขา แบบวัดผลสัมฤทธิ์จะถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างละเอียด ข้อสอบสร้างจากเนื้อหาวิชาเฉพาะและจำกัด ความสำเร็จของนักเรียนในการทำแบบทดสอบจะพิจารณาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 31-33; ภพ เลหาไพบูรณ์, 2537, หน้า 293 – 294)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เนื่องจากผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองจากการเรียนด้วยชุดการสอนซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งการวัดผลแบบนี้จะทำให้ครูทราบว่าควรปรับปรุงเนื้อสอนใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกประเทศดังรายละเอียดต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

กัญญา มั่งคั่ง (2530, หน้า 7) ได้นำวิธีการสอนแบบพาโนรามาใช้ในประเทศไทย โดยได้นำมาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ และความสนใจในการเรียนของ

ปานกลาง การวัดแบบอิงกลุ่มจึงใช้ในการแยกกลุ่มและการจัดประเภทของกลุ่มคน ใช้ในการเรียงลำดับที่การเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนในด้านความถนัดของการเรียน ความสามารถทางด้านภาษา และความสามารถทางด้านวิชาการ การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงกลุ่มจะเป็นข้อสอบที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาการทั้งหมดเป็นส่วนใหญ่ ข้อสอบแต่ละข้อจะเป็นข้อสอบที่สามารถจำแนกนักเรียนได้และสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร การทดสอบแบบนี้ชี้ให้เห็นนักเรียนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบคะแนนกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน การแปลความหมายของคะแนนแบบนี้จะทำให้ครูทราบได้ว่านักเรียนแต่ละคนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม นั่นคือ คนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าจะได้คะแนนลดหลั่นลงมาตามลำดับ

2. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ เป็นการทดสอบที่ชี้แนะแนวความเชื่อเรื่องการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ โดยพยายามส่งเสริมผู้เรียนทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเรียน นักเรียนทุกคนควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้ถึงขีดสูงสุดของแต่ละคน การวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงเกณฑ์ ใช้ในการวัดว่านักเรียนแต่ละคนมีความก้าวหน้าหรือเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการวิชาเพียงใด เป็นการประเมินความรู้และทักษะที่นักเรียนได้มีการพัฒนาขึ้นในแต่ละสาขา แบบวัดผลสัมฤทธิ์จะถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างละเอียด ข้อสอบสร้างจากเนื้อหาวิชาเฉพาะและจำกัด ความสำเร็จของนักเรียนในการทำแบบทดสอบจะพิจารณาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 31-33; ภพ เลหาไพบูรณ์, 2537, หน้า 293 – 294)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เนื่องจากผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองจากการเรียนด้วยชุดการสอนซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งการวัดผลแบบนี้จะทำให้ครูทราบว่าควรปรับปรุงเนื้อสอนใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกประเทศดังรายละเอียดต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

กัญญา มั่งคั่ง (2530, หน้า 7) ได้นำวิธีการสอนแบบพาโนรามาใช้ในประเทศไทย โดยได้นำมาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ และความสนใจในการเรียนของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมพาโนรามา กับกิจกรรมตามคู่มือครู ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ใช้กิจกรรมพาโนรามามีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนตามคู่มือครู และมีความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิสมัย แสงพันธ์ (2530) ได้สร้างชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพวิชาสังคมศึกษารายวิชา ส. 203 เรื่องเกี่ยวกับทวีปเอเชีย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลปรากฏว่าชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และผลการประเมินของผู้มีประสบการณ์และของนักเรียนมีความเห็นว่า ชุดการสอนมีความเหมาะสมมาก

สายสุณี สกุลแก้ว (2533) ได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย เพื่อจับใจความสำคัญมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราพร ทราชคำ (2534) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้โครงสร้างระดับยอต่อการสอนตามคู่มือการสอนภาษาไทย ผลวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้โครงสร้างระดับยอมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนอ่านตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 แสดงว่าวิธีสอนโดยใช้โครงสร้างระดับยอทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มมากขึ้น

ทิพวรรณ หอมพลู (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างกลุ่มที่ใช้การสอนตามคู่มือครูกับกลุ่มที่ใช้แบบฝึกทักษะผลวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิกุล ภูมิแสน (2539) ทำวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการสอนแบบกลุ่มเพื่อช่วยเพื่อนและวิธีสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนการอ่านจับใจความด้วยวิธีสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมาธิ วิเศษชุมพล (2540) ได้สร้างชุดการสอนภาษาไทยเรื่องการพูด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 85.00/85.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สุจณี กระสาททอง (2541) ทำวิจัยเรื่องเพื่อสร้างชุดการสอนฝึกทำแผนภาพโครงเรื่อง จากบทอ่านภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 86.02/87.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

งานวิจัยในต่างประเทศ

จอห์นสัน (Johnson, 1988) ทำการศึกษาผลของการใช้แผนผังสรุปโยงเรื่องเป็นแบบฝึก ชนิดเดิมเพื่อฝึกการอ่านจับใจความของนักเรียนเกรด 4 ผลวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของ นักเรียนที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโครงเรื่องด้วยตนเองแตกต่างจากกลุ่มที่เรียนด้วยการตอบคำถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

กูลด์ (Gould, 1987) ทำวิจัยเรื่องผลการปูพื้นฐานความรู้ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน การสอนโครงสร้างข้อเขียนและการจดจำเรื่องของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การสอนให้นักเรียนคุ้นเคยกับโครงสร้างข้อเขียนช่วยให้นักเรียนอ่านบทอ่านได้เข้าใจและสามารถ ระลึกเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนอ่านด้วยวิธีดังกล่าว นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า ข้อเขียนเชิงปัญหา และการแก้ไขกับข้อเขียนเชิงเหตุผลจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนระลึกเรื่องราวได้อย่างมีระบบมากกว่า

เปอร์กินส์ (Perkins, 1982) ได้ศึกษาเรื่องทักษะการแปลความ ตีความ และความรู้ เกี่ยวกับศัพท์เพื่อความเข้าใจในการอ่าน จุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการ แปลความและความรู้เกี่ยวกับศัพท์เพื่อความเข้าใจในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 4 จำนวน 91 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบคำศัพท์ 40 ข้อ แบบทดสอบวัดการ อ่านแปลความ ตีความ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของความเข้าใจในการอ่าน ผลวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ใช้คำที่พบเห็นบ่อย ๆ ขึ้นอยู่กับ การแปลความ ตีความ และ คำศัพท์ ในทางตรงข้ามความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ของนักเรียนมีผลต่อความเข้าใจในการอ่านของ นักเรียนที่ใช้คำที่ไม่พบเห็นบ่อย ๆ มากขึ้น

มีคส์ (Meeks, 1972) ได้ทำวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการสอนแบบชุดการสอนกับวิธีการ สอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนแบบ ปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่านจับใจความ และการสอนโดยใช้ชุดการ สอนดังที่ขมมากล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการอ่านจับใจความของนักเรียนยังเป็นปัญหาที่ นักวิชาการหลายคนให้ความสนใจ และพยายามหาทางแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยวิธีการการสอน ที่นำมาใช้แก้ปัญหาคือการอ่านจับใจความของนักเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ อาศัยสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ และเน้นการทำกิจกรรม

เพื่อฝึกทักษะอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้ชุดการสอน ที่มีลักษณะเป็นสื่อประสม และเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างชุดการสอนเพื่อแก้ปัญหาการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นในโอกาสต่อไป